

“We liepen als kind al met vader mee”

Gebroeders Vaags: molenmakers in hart en nieren

Vaags Molenwerken in Aalten is een echt familiebedrijf dat sinds de jaren '90 van de 20e eeuw professioneel wordt gerund door drie broers: Walter [1970], Gerben [1972], en Martijn Vaags [1974]. Hoe hebben ze van het kleine eenmansbedrijf van hun vader Henk, die vooral onderhoudsmolenmaker was, een complete molenmakerij gemaakt? Hun verhaal geeft een prachtige inkijk in hoe het molenmakersvak zich ontwikkeld heeft door de jaren heen. Liefde voor het vak blijkt de motor achter hun succes.

Martijn, Gerben en Walter Vaags (v.l.n.r.) 2021. (Foto: Ed van Gerven)

VADER HENK VAAGS: ZZP'ER AVANT LA LETTRE

Sinds 1960 was Henk Vaags molenmaker, destijds in dienst bij molenmaker Ten Have. In 1974 heeft hij dat bedrijf overgenomen. Walter vertelt hoe zijn vaders werk er destijds uitzag: "Hij heeft heel lang alleen gewerkt, werkplaats aan huis. Hij kon dus geen grote restauraties doen. Hij maakte veel onderdelen, ook voor andere molenmakers die daar niet aan toekwamen. Hij kreeg steeds meer het onderhoud van molens hier in de buurt. Het woord bestond toen nog niet, maar hij was zzp'er zou je kunnen zeggen."

Henk Vaags hakt een pensteen uit. (Foto: Archief Vaags Molenwerken BV)

VANZELFSPREKENDE KEUZE

Eind jaren '80, begin jaren '90 groeiden de drie broers het bedrijf in. Walter: "Het bedrijf was toen vrij klein. Mijn vader werkte alleen, samen met zijn zwager Martie te Brake. Het was altijd de bedoeling dat wij erbij kwamen. Dus toen we met school klaar waren, rolden we alle drie het bedrijf in."

Walter, Gerben en Martijn samen met hun tweelingzussen circa 1980. (Foto: Archief Vaags Molenwerken BV)

De broers hebben deze stap nooit als verplichting ervaren, eerder als vanzelfsprekende keuze. Walter: "Voor mijzelf geldt: ik heb nooit aan wat anders gedacht. We liepen van kinds af aan al mee. Vroeger hadden we de werkplaats aan huis, dus ja, dat was de achterdeur uit, en de werkplaatsdeur in. Daar speelden we en van het spelen kwam meehelpen. Vaak moest dat ook wel als er even een vrachtwagen gelost moest worden, of pa even iets zwaars te doen had, en wij waren al wat sterker." Martijn denkt er hetzelfde over: "Het is van huis uit nooit een verplichting geweest om hier te gaan werken. Alle drie hebben we het interessant gevonden om erin verder te gaan."

VOORUITZIENDE BLIK

Henk Vaags had een eenmansbedrijf en deed de wat kleinere klussen. Maar hij had ook een vooruitziende blik. Gerben: "Zo rond 1985, wij zaten op school, had mijn vader wel al door dat de kleine werkplaats achter het huis te klein zou worden als de jongens er ook bij zouden komen. Hij was bezig met nieuwbouwplannen in het dorp, achter het huis, beetje honkvast. Maar al vrij snel bedacht hij dat dat misschien moeilijk zou worden. In 1988 heeft hij de huidige werkplaats aan de Dinxperlosestraatweg in Aalten aangekocht. Moet je nagaan, drie zonen op school, en hij kocht al zijn werkplaats van, pak hem beet, 1000 m²."

ROEDEBOUW

Gerben: "De weg lag open. We hadden de ruimte en konden grotere dingen maken. We konden met de molenkappen aan de slag, en natuurlijk het staalwerk. Wij kwamen van school met werktuigbouw-opleidingen en zijn begonnen aan de eerste roede lussen. Dat was denk ik in '89 of '90." De eerste roede werd door vader Henk gemaakt. Dat ging toen heel anders dan tegenwoordig, zo vertelt Gerben: "De roe werd opgehaald bij de molen, naar de werkplaats vervoerd en ingemeten. Plaatlengte van zo lang en zo breed, naar zo breed taps, en zo werden de platen geknipt. Wij zaten nog op school, dus we konden niet zoveel helpen. Vanaf nummer twee of drie was Walter inmiddels werkzaam, die heeft de eerste getekend. En daarna kwam vrij

In de werkplaats van Vaags Molenwerken, 2017. (Foto: Wim Giebels)

gauw Martijn van school; die was nog iets beter in tekenen en nog iets beter met de technieken. Toen heeft hij alle tekenwerk overgenomen. Zo zijn we begonnen aan de roedebouw.”

OVERGANG NAAR AANBESTEDINGSTIJD

In de tijd van vader Henk waren het Rijk en de Provincie opdrachtgevers. Dat veranderde begin jaren '90 toen de broers een steeds grotere rol in de zaak kregen. Gerben: “Toen begonnen de echte aanbestedingen. Mijn vader was dat helemaal niet zo gewend, dus Walter heeft die rol opgepakt. Dat was een hele omslag. Walter vult aan: “Bestekken werden toen vooral door de Rijksdienst gemaakt, nog niet door architecten-

bureaus. Dan werden er een paar molenmakers uitgezocht en er werd een inschrijving georganiseerd. Je hebt natuurlijk ook een klantenkring met onderhoudsklanten opgebouwd in de buurt, die steeds groter werd.” Gerben: “Als daar wat groter werk uit kwam, was je natuurlijk wel voorkeursaanemer. Voor een aanbesteding werden meerdere aannemers voor uitgenodigd, en wie het laagst inschreef, die had het meestal.” Bij die grote restauraties ging het om grote bedragen. Walter: “Dat waren natuurlijk nog guldens, maar ook al wel bedragen van 3, 4, 5 ton denk ik!”

DE DUITSE MARKT

Vaags Molenwerken is al een hele lange tijd ac-

“Vader had regelmatig aanvragen uit Duitsland, maar had daar toch niet zo’n zin in.”

tief in Duitsland. Walter: “Vader had regelmatig aanvragen uit Duitsland, maar had daar toch niet zo’n zin in. Lastige taal, regelgeving, dus dat hield hij af. Hij had in Nederland werk genoeg. Vlak voordat ik erbij kwam werken, ik zat toen nog in de opleiding, was er weer een grote aanvraag, vlak over de grens in Oberhausen. Ik zei: laten we daar toch maar eens de tanden een keer in

zetten. Ik vond dat leuk en een mooie uitdaging. Ik ken nog wel een paar woordjes Duits. Dus ik heb hem dat helpen uitrekenen en warempel, dat wilden ze ons laten doen. Heel veel geleerd toen.

Die eerste klus was een hele mooie reconstructie. Daarna hebben we meer in Duitsland gewerkt. Dat bracht natuurlijk naam met zich mee. Er was best veel werk en sindsdien zitten we heel veel in Duitsland."

VAN STILSTAAND NAAR DRAAIEND

In Duitsland hoefde de molen niet te draaien per se. Walter: "Ze vonden het in die tijd wel goed als de buitenkant weer wat lijkt. De lat lag een stuk lager, qua kwaliteit en ook van volledigheid. In Duitsland waren de molenrestauraties toen pas op het niveau zoals het in Nederland in de jaren '60, '70 was. Dan krijg je wel eens klusjes waarbij wel een paar wieken gemonteerd worden, maar die komen nooit aan het draaien. Daar krijg je niet de voldoening van die je in

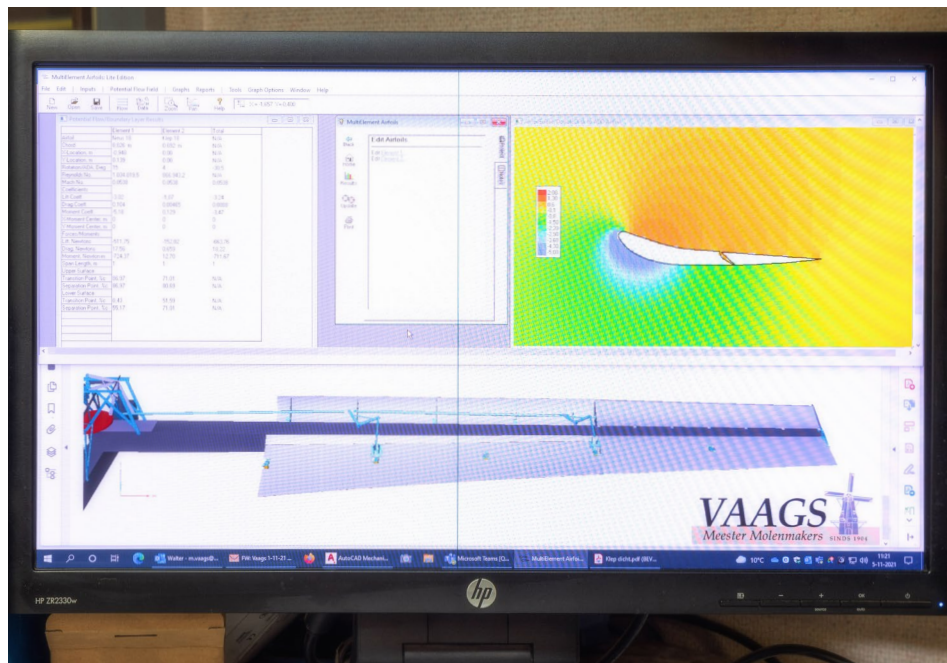
Nederland wel eens hebt. Daar weet je, als je aan een molen begint, dan maak je ook wat moois, dan draait hij ook. Als er nu nog eens weer ergens zo'n ding staat en de gemeente houdt een aanbesteding voor alleen maar een paar wiekjes, die toch nooit gaan draaien, dan zeggen we ook wel eens nee. Is ook wel een luxepositie, als je werk genoeg hebt.

Maar er komt in Duitsland steeds meer vraag naar kwaliteit en naar draaiende molens. Nu is het in sommige jaren zelfs wel de belangrijkste markt. We kennen die markt door en door inmiddels. Het is een beetje anders als hier, maar ik vind het persoonlijk best een fijne markt."

VAN SCHETSJE TOT COMPUTER TEKENPROGRAMMA

Dat het ambacht van molenmaker sinds de 60'er, 70'er jaren van de twintigste eeuw ontzettend veranderd is, is overduidelijk. Gerben legt uit hoe deze ontwikkeling is verlopen: "Het begon met een klein schetsje op een sigarendoosje. Bij grotere opdrachten, bijvoorbeeld een kap of een compleet spoorwiel, moest er wel iets uitgetekend worden. Dan werd erop schaal wat uitgezet, met behulp van een passer. En van lieverlee werd dat een tekenafel, en die werd hier al heel snel een tekenprogramma, aangezien wij als technuten van school kwamen met wat kennis en een tekenprogramma op zak!"

Er werd steeds vaker om een tekening gevraagd. Martijn heeft dit verder opgepakt. Hij kwam het

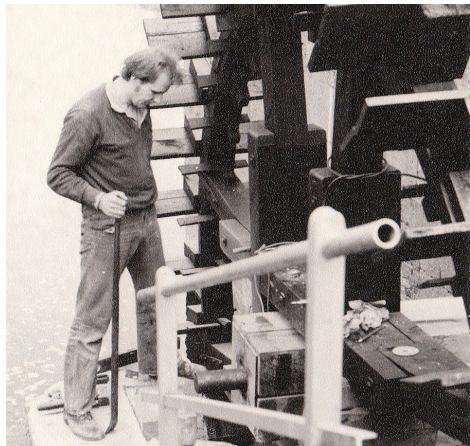

Vaags computertekening roede en virtuele windtunnel, 2011. (Foto: Roelof Kooiker)

laatste van school en heeft het meeste les in tekenprogramma's gehad. Martijn: "Het tekenen van een molen is echt niet zomaar een leuk aanzichtje. Het moet een werkende molen zijn. Dus elk onderdeel moet kloppen en passen met het andere. Je moet natuurlijk wel weten hoe je een molen bouwt."

PAPIERWERK

Een molenmaker is niet alleen bezig met het puur ambachtelijke werk zoals zagen en timmeren. Er komt ook veel papierwerk bij kijken, in de vorm van subsidie- en andere regelingen. En ook op dat gebied is er veel veranderd. Walter: "Vergeleken met 30, 40 jaar terug, zijn er veel meer regels en subsidies. En die laatste wijzigen ook. Tegenwoordig moet je subsidies van tevoren aanvragen, daar moeten onafhankelijke rappor-

Henk Vaags bij een watermolen in 1979. (Foto: Archief Vaags Molenwerken BV)

ten bij, dus je krijgt een hoop papierwerk. Klanten bij ons in de buurt die zitten weleens met de handen in het haar. Die zien zo'n berg aan regels en subsidies voor zich, dat ze er niet eens aan durven te beginnen. Wij helpen een vaste klant nog wel eens op weg in de papierwereld. We wijzen ze soms ook wel op subsidies. Het is toch jammer geld om te laten liggen."

VEILIGHEID OP NUMMER 1

De veiligheid van de molenmakers staat bij Vaags voorop. Hoog in de lucht werken op een hoogwerker of hijskraan gebeurt altijd volgens de regels, medewerkers zijn altijd gezekerd.

Gerben vertelt hoe dat vroeger ging en wat er veranderd is. "Mijn vader ging met een stationcar, een aanhangwagentje en een ladder op pad bij wijze van spreken, om molens te restaureren. De eerst hijskranen kwamen toen ook al wel, maar ja, die waren natuurlijk peperduur, dus die werden alleen ingezet als het echt moest.

De omslag kwam in 1985, toen kocht mijn vader de eerste hoogwerker, een ladderwagen, omdat hem dat heel handig leek. Dat is ook handig en dat is ook veiliger. En de valbeveiliging deed natuurlijk zijn intree, iedereen een persoonlijke valbeveiliging."

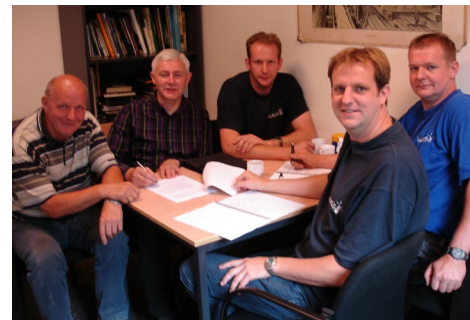
VAN ONDERHOUDSMOLENMAKER TOT COMPLETE MOLENMAKER

Het molenmakersambacht is in de loop der jaren enorm veranderd. Gerben maakt dat duidelijk en legt uit welke keuzes het bedrijf heeft

gemaakt. "Mijn vader had alle ambachten in één, hij was vooral een onderhoudsmolenmaker. Roedebouw was toen nog niet aan de orde, lassen en grote kappen maken - puur om de ruimte - niet. Wij hebben al die specialismes gewoon in huis gehaald, omdat we ambiëren om een hele complete molenmaker te zijn. Dus wij hebben een heel breed spectrum aan ambachtslieden en specialisten in huis, en gezamenlijk zijn wij een hele brede molenmaker. Net het rietdekwerk niet, daar hebben we een rietdekker voor; en voor groot aannemerswerk hebben we een heel goed restauratieaannemersbedrijf."

GROEI

Sinds de broers het stokje van vader Henk hebben overgenomen is het bedrijf gegroeid naar 30 medewerkers. Walter: "Groeit is nooit ons doel geweest. We pakten meer op en gingen wat breder naar het werk kijken. De staalconstructie,

Ondertekening fusie-overeenkomst Vaags Molenwerken en Groot Wesseldijk 1 december 2011, met v.l.n.r. Henk Vaags, Jos Gevink, toenmalig directeur van molenmakerij Groot Wesseldijk, Martijn Vaags, op de voorgrond Walter Vaags en Gerben Vaags. (Foto: Archief Vaags Molenwerken BV)

de roedebouw breidde zich uit, daar vonden we een uitdaging, dus daar gingen we mee verder. En, we konden geen nee zeggen, we zijn liefhebbers. We hebben tijden gehad dat personeelsuitbreiding wel vanzelf ging. Mensen kwamen uit interesse eens een keer kijken, of ze vroegen of

“We helpen graag anderen om het vak te leren.”

ze een dagje mochten meehelpen. Ook uit de opleiding kregen we regelmatig nieuwe mensen. Daar zijn we altijd wel actief in geweest, zowel in hout als in metaal, in de restauratiewereld. Regelmatig zit daar een pareltje tussen. Wij heb-

ben het zelf moeten leren, we weten hoe het is, dus we helpen graag anderen om het vak te leren. Tegenwoordig is het wel wat moeilijker om aan nieuwe mensen te komen. Walter: “Ik denk dat technische vakken al een tijdje een beetje slecht in de belangstelling staan, terwijl daar best wel een goede boterham in zit. Gelukkig hebben we goede contacten met de opleidingsbedrijven.”

Hij vervolgt: “We zijn ook gegroeid door wat overnames. In 1999 hebben we een houtzagerij overgenomen, die altijd al onze leverancier was. En in 2011 hebben we samenwerking gezocht met collega Groot Wesseldijk in Lochem. Oorspronkelijk komen we uit hetzelfde nest, uit dezelfde familie Ten Have. We zijn 100 jaar onze eigen weg gegaan. Maar het bloed kruipt waar

In 2020 ontvingen de gebroeders Vaags het Certificaat van Verdienste van De Hollandse Molen. (Foto: Ed van Gerven)

het niet gaan kan, en zo hebben we toch elkaar weer gevonden. Op dit moment zijn we zijn eigenlijk één bedrijf.”

In de werkplaats van Vaags Molenwerken, 2017. (Foto: Wim Giebels)

TOEKOMST BEDRIJF

Bij Vaags Molenwerken wordt zeker over de toekomst nagedacht, zowel wat betreft personeel als huisvesting. Gerben: “We hebben net weer een jongen via het RIBO, restauratie timmeropleiding. Dan hebben we weer jonge aanwas erbij aan de onderzijde. Wij moeten ook allemaal nog een paar jaar mee. Als wij zover zijn, dan moeten we maar zien wat we dan doen, maar ik zie nog niet meteen een jonge Vaags die het roer overneemt.” Omdat de huisvesting wat krap is geworden, komt er nieuwbouw de komende jaren. Gerben: “Dan hebben we meer ruimte, want dat is een groot gebrek. En natuurlijk helemaal up-to-date.”

WAT IS HET MOOIE VAN HET MOLENMAKERSVAK?

WALTER

“Je moet vooral zorgen, dat je altijd leuk werk hebt, dan hou je het het langste vol natuurlijk. Jarenlang was ik gewoon op pad, met de hamer in de hand. Daar heb ik veel voldoening uit gehaald. Naarmate de groei kwam, kwam er ook wat meer te regelen, te calculeren, en er kwam administratie om de hoek kijken. Op één of andere manier trok mij dat aan. Ik heb wel eens teruggekeken van, zit ik nou nog goed? Misschien moet ik toch iets met de handen gaan doen, ik ben ook wel iemand die van uitdagingen houdt. En dat is het mooie van het molenmakersvak. Er zitten zoveel disciplines in en zoveel uitdagingen. Nu geniet ik het meest van die 30 man, dat dat allemaal lekker draait, en dat we dat efficiënt geregeld hebben. Mijn uitdaging is: voorwaarden scheppen, dat het bedrijf kan draaien waar 30 mensen lekker door kunnen. En onze uitdaging zit natuurlijk in de nieuwbouw die eraan komt.”

GERBEN

“In het begin ging ik gewoon molens maken, restaureren, grote projecten, hartstikke mooi. We groeiden, en langzaam ging ik daar een sturende rol in nemen. Nu stuur ik de hele buitendienst aan, doe ik alle projecten, en alle bouw-overleggen. Daar haal ik ook een grote voldoening uit: dat iedereen op de juiste plek zit, en dat het allemaal goed loopt en draait. Gelukkig zit ik af en toe op onze eigen kraan, want ik ben de man met de kraanpapieren. Mijn rol is nu dus veel meer aansturend, maar evengoed hartstikke mooi.”

MARTIJN

“Toen ik hier binnenkwam, heb ik mij het meeste gericht op het roede maken. Als er dan uiteindelijk 25 meter mooie roede ligt, daar kun je toch echt trots op zijn. Maar in de loop der tijd werd die productie wat meer, dus het voorbereiden van de roeden, dat werd steeds meer en ik was iets minder aan het lassen. Dan probeer je het hele proces te stroomlijnen. En dan komen er toch weer andere dingen op het pad. Dan ga je eens een keer denken aan het klinken van de roeden, hoe je dat gaat doen. Het meeste voldoening haal ik eruit als je je tekening omgezet ziet worden in een echte werkende molen.”

(Foto's: Ed van Gerven)

